

KURUCZ BARNABÁS¹

Megértő, de nem semleges: elemzés a Magyar Péter-jelenségről

*Understanding, but not neutral: an analysis of the
Péter Magyar phenomenon*

Metz Rudolf – Kövesdi Veronika:

A Magyar Péter-jelenség – Egy politikai felemelkedés anatómiája²

A hazai politikai nyilvánosságban viszonylag ritkán figyelhető meg olyan rövid idő alatt lezajló, nagy intenzitású átrendeződés, mint amelyet a „Magyar Péter-jelenség” körül szerveződő figyelem, azonosulás és elutasítás mintázatai kiváltottak. Metz Rudolf Tamás és Kövesdi Veronika kötete ebbe a sűrű, erősen affektív mezőbe illeszkedik, ugyanakkor vállaltan nem az aktuálpolitikai kommentár műfaját követi. Elemzési fókusza arra a kérdésre irányul, hogy a 21. században milyen feltételek mellett konstituálódik a karizma, miként szerveződik meg egy új vezető körül a követői meggyőződés és lojalitás, valamint milyen társadalmi és politikai mechanizmusok reprodukálják és dinamizálják e folyamatot. A könyv módszertani önmeghatározása a politikatudomány értékítélettől tartózkodó (deskriptív-analitikus) hagyományához kapcsolódik;³ ezzel együtt az alkalmazott fogalmi keret, az elemzési nyelv és a kategóriaválasztás szükségszerűen olyan értelmezési síkot hoz létre, amely normatív implikációval is járhat. Ennyiben a kötet ugyan igyekszik az interpretációt kontroll alatt tartani, ám valójában nem tudja maradéktalanul elkerülni, hogy fogalmai és kategóriaválasztásai előzetes értelmezési keretet kényszerítsenek az anyagra: az elem-

¹ Pázmány Péter Katolikus Egyetem Történelemtudományi Doktori Iskola.

² Budapest, HVG Könyvek, 2025.

³ Néhány aktuális hazai példa: Boda–Rakovics és Máté–Tóth–Rakovics.

zés így nem pusztán leíró, hanem – sokszor reflektálatlanul – jelentésképző és normatív irányultságú is.

Metz Rudolf Tamás politológus, a Budapesti Corvinus Egyetem oktatója (egyetemi adjunktus), a Nemzetközi Kapcsolatok és Politikatudományi Doktori Iskola politikatudományi programigazgatója; emellett a HUN-REN/ELTE Társadalomtudományi Kutatóközpont Politikatudományi Intézetének kutatója. Kutatásainak fókuszában a politikai vezetés és karizma, a populista vezetők és követőik viszonya, valamint a kortárs politikai kommunikáció áll.

Kövesdi Veronika egykori baloldali aktivista, mára médiakutató és politikai kommunikációval foglalkozó kutató, az ELTE Média és Kommunikáció Tanszékének oktatója, valamint a HUN-REN/ELTE Társadalomtudományi Kutatóközpont Politikatudományi Intézetének (Demokrácia és Politikai Elmélet) munkatársa; kutatásai interdiszciplináris megközelítésben vizsgálják a stratégiai kommunikáció, meggyőzés és manipuláció mechanizmusait, különösen a hitrendszerek és a karizma összefüggéseiben.

A most bemutatott *A Magyar Péter-jelenség – Egy politikai felemelkedés anatómiája* című kötet 2025-ben jelent meg a HVG Könyvek (HVG Kiadó) gondozásában. A mintegy 304 oldalas munka szerkezete alapvetően átgondolt, következetes tematikus ívet rajzol fel; ugyanakkor a szövegben több ponton visszatérő gondolatok és megfogalmazások ismétlődnek, ami helyenként redundáns hatást kelt.

A Kövesdi–Metz-mű egyik üdvözlendő sajátossága, hogy deklaráltan megértő (értelmező) tudományos attitűddel közelít a vizsgált jelenséghez, ahogy a szerzők fogalmaznak „[...] ez a könyv nem ítélet, de nem is méltatás [...]”.⁴ Véleményem szerint ez a gesztus a politikatudományban kifejezetten termékeny irány, mert elmozdít a „jó-rossz”, „igaz-hazug” típusú minősítések kényszerétől, és inkább a tapasztalatvilág szerkezetére, az értelemképződés módjaira kérdez rá. A szerzők ezt explicit módon is rögzítik: „A társadalomtudomány – különösen a politikatudomány – feladata nem az, hogy megmondja, ki a jó politikus és ki a rossz, ki mond igazat és ki hazudik, vagy épp ki melyiket csinálja ügyesebben.”⁵ Ennek tétje a politikai kommunikáció kutatásában kü-

⁴ Kövesdi–Metz 2025a, 9.

⁵ Uo.

lönösen nagy: a megértő perspektíva képes leválasztani az elemzést az előzetes morális ítéletekről, és ezzel – legalább elvi szinten – teret nyit a kevésbé normatív, inkább leíró-értelmező magyarázatoknak.⁶ Ennek megfelelően a kötet célkitűzése, hogy „[...] lebontsuk az értelmezésekről azokat a hangzatos, de leegyszerűsítő kifejezéseket [...], amelyek sokszor inkább elfedik, semmint magyarázzák a Magyar-jelenséget mozgató mélyebb társadalmi és politikai folyamatokat”⁷ – ami szorosan illeszkedik ahhoz a fenomenológiai törekvéshez,⁸ hogy ne a címkézés, hanem a jelenség belső logikája és jelentéshorizontja váljon vizsgálhatóvá. Azonban Kövesdi és Metz korábbi írásaiban nem mindig ezt a következetesen megértő utat járta,⁹ hanem gyakran erősebben normatív, minősítő nyelvet használt. Ez nem von le a mostani könyv módszertani ambíciójának értékéből, de jelzi, hogy a megértő önleírás (és a tényleges elemzési gyakorlat) között a szerzőpáros életművén belül is feszültség van.

A fenomenológiai megközelítés rövid ismertetését tömör szerzői bemutatás követi, majd a kötet első két nagy egysége a messiásvárás társadalmi kontextusát, illetve a Magyar-mítosz kialakulásának logikáját elemzi. A szerzők nem utasítják el a messianizmus fogalmát, helyette e jelenség funkcióit és a demokrácián belül elfoglalt helyét igyekeznek megragadni. Értelmezésükben a messiás a politikai valóság összetettségét leegyszerűsíti, ezáltal orientációt kínál, kontrollérzetet teremt, és közösségi identitásképző erővel bír. Magyarországon mindezt különösen felerősíti az alacsony intézményi bizalom, az elitellenes at-

6 A neomarxista, illetve kritikai irányzat a vizsgálat tárgyához eltérő episztemológiai előfeltevések mentén közelít, hiszen abból indul ki, hogy alapfogalmaink (például demokrácia, rend, biztonság, nemzet, normalitás) nem értéksemlegesek, hanem szükségképpen meghatározott értékválasztásokhoz és érdeksztruktúrákhoz kapcsolódnak. Ennek megfelelően a hatalom problematikája nem kizárólag intézményi elrendeződésekben és döntéshozatali folyamatokban ragadható meg, hanem a diskurzusokban, a normatív rendekben, a szakértői tudásképződésben, a médiában, valamint a hétköznapi kategorizációkban is. E megközelítésben expliciten megfogalmazott kutatási célként jelenik meg az uralom, az elnyomás és az egyenlőtlenségek újratermelése mechanizmusainak feltárása. Hazai viszonylatban többek közt Éber Márk Áron és Antal Attila képvisel hasonló álláspontot. Éber 2025; Antal 2025.

7 Kövesdi–Metz 2025a, 34.

8 A fenomenológia a társadalmi világot úgy próbálja megérteni, ahogyan a hétköznapi emberek megélik és értelmezik – vagyis a társadalmi rendet nem „kívülről”, kész objektumként kezeli, hanem jelentésekből, tipizálásokból és kölcsönös elvárásokból felépülő valóságként. Lásd: Schütz 1984; újabban Berger 2023.

9 Kövesdi–Metz 2025b.

titűdök elterjedtsége, valamint a vezérközpontú politikai kultúra hagyománya. E keretből következik, hogy a „Magyar Péter-jelenséget” a könyv társadalmi konstrukcióként határozza meg, tehát egy olyan képződményként, amely a hazai politikai kultúra mélyebb rétegeiből táplálkozik. Ugyanakkor a kötet értelmezési horizontját alapvetően az a keretezés határozza meg, amely Magyar Pétert – elsősorban támogatóinak nézőpontján keresztül – hősként konstruálja, s ezzel már a kiindulópontnál normatív irányt és pozitív értéktöbbletet rendel a jelenséghez. A szerzők explicit módon is rögzítik ezt a premisszát: „A folyamatot közösségi hősteremtésként értelmezzük.”¹⁰ Az efféle megközelítés módszertani következménye, hogy a vizsgált szereplő problematikusabb vonásai háttérbe szorulnak: a követők támogatói attitűdje a hősmítosz koherenciáját veszélyeztető elemeket szükségképpen elmosódottá, esetlegessé teszi. E ponton ugyanakkor felmerül a szimmetria kérdése is: amennyiben a politikai közösségek hősképzése önmagában legitim elemzési keret, indokolható-e, hogy az elmúlt időszakban miért nem keletkeztek hasonló hangvételű tudományos – nem csak esszéista, ismeretterjesztő¹¹ – tárgyalások Orbán Viktor követői közösségének heroizáló narratíváiról, noha a politikai lojalitás ott is széles népcsoportokat jellemez, továbbá a karizmatikus vezetőképet szintén hősként stabilizálja.¹²

A harmadik fejezet a digitális karizma fogalmát és gyakorlatát járja körbe.¹³ A szerzők helyesen mutatnak rá, hogy a közösségi média nem semleges közvetítő, hanem aktív formáló, ebből fakadóan a digitális karizma egy interaktív folyamat. A fejezet egyik további, izgalmas,

¹⁰ Kövesdi–Metz 2025a, 43.

¹¹ Többek közt G. Fodor Gábor kötete, mely jobboldali, belső nézőpontból mutatja be a miniszterelnököt, miközben lépésről lépésre magyarázza Orbán döntéseit, narratívát épít, sőt szótárt is ad a korszak megértéséhez. Ám ezek a munkák messze elmaradnak a tudományos kategóriától. G. Fodor 2021.

¹² Kövesdi–Metz 2025a, 70–79.

¹³ Max Webernél a karizma a vezetőnek tulajdonított rendkívüli képesség, ami miatt az emberek hisznek benne, és ezért engedelmeskednek neki. Weber 2009. Újabban Sonnevend Júlia azt állítja, hogy a mai médiakörnyezetben a politikában egyre kevésbé a karizma, és egyre inkább a sárm a döntő vonzerő. A sárm nála egyfajta mindennapi varázslat, amit politikusok a közösségi médián keresztül hoznak létre: úgy hat, mintha spontán és autentikus lenne, de erősen performatív, megszerkesztett jelenség. A karizma klasszikus értelmezése (Webernél) inkább távolságot és emelkedettséget feltételez a tömegektől, ugyanis a vezető kivételessége, nem mindennapisága biztosítja a legitimitását. Sonnevend szerint ma ezzel szemben a sárm nem a magasztos szónoklatokból, hanem a megközelíthetőségből, a mindennapiságból és a közelség illúziójából működik. Sonnevend 2024.

ugyanakkor elméletileg és módszertanilag vitatható tézise a spontán és a legyártott karizma éles megkülönböztetése.¹⁴ A szerzők Orbán Viktor karizmáját alapvetően mesterségesen előállított, tudatosan szerkesztett és a tömegműediumok által fenntartott konstrukcióként írják le.¹⁵ Ezzel szemben – legalábbis a szöveg implicite – Magyar Péter esetében a karizma autentikusabb, organikusabb, spontánabb karaktert kap, mintha a hatás elsősorban a személyiség közvetlenségéből és a követők alulról jövő azonosulásából fakadna. Ugyanakkor a politikai jelenlét döntően performatív és kommunikációs közegben konstituálódik: a láthatóság, a hozzáférés, a narratív koherencia és a követői közösség fenntartása mind olyan, professzionális (stáb-, platform- és médialogikákhoz igazított) gyakorlatokat feltételez, amelyek eleve relativizálják a spontaneitás fogalmát. Véleményem szerint egy mediatisált életvilágban a karizma szükségképpen részben „előállított” – még akkor is, ha a közönség számára az autentikusság benyomását kelti.¹⁶ Ezzel valószínűleg maguk a szerzők is tisztában voltak, kérdés, hogy miért nem árnyalták erősebben a fejezet ezen részét, hiszen így a különbségtétel inkább a kötet heroizáló alaptendenciáját erősítheti: a hős oldalán az autentikusság retorikája, a másik oldalán pedig a pusztá láttatás gyanúja válik dominánssá, ami a szociológiai-politológiai elemzést könnyen a normatív ítéletalkotás irányába tolja el.

A negyedik fejezetben a szerzők a karizmatikus közösség belső szerkezetét és integrációs mechanizmusait vizsgálják. A vezető politikus támogatóit három ideáltipikus körbe sorolják: (1) a közvetlen követők közé, akik személyes kapcsolatban állnak a vezetővel; (2) a közeli követők közé, akik aktívan jelen vannak a politikai eseményeken és mobilizációs helyzetekben; valamint (3) a távoli követők közé, akik elsősorban szavazói lojalitásuk révén kötődnek hozzá. Az empirikus vizsgálat fókuszát ez utóbbi két csoport adja, hiszen a szerzők Magyar Péter Facebook-bejegyzései alatt megjelenő kommentek elemzésével igyekeznek feltárni a kollektív érzelmek működését és a közösségi identitás formálódásának mintázatait. A fejezet további érdemi megfigyelése, hogy a szekta narratívája a politikai táborok leírásában gyakran nem

¹⁴ Kövesdi–Metz 2025a, 92.

¹⁵ Uo. 253.

¹⁶ Ehhez lásd: Strömbäck 2008.

analitikus kategóriaként, hanem elsősorban politikai kommunikációs eszközként működik: olyan stigmatizáló címkeként, amelynek célja az adott csoport delegitimálása és negatív minősítése, nem pedig a jelenség tudományos igényű megragadása.¹⁷ E felismerés azonban a kötetben nem következetesen érvényesül. Miközben Magyar Péter vonatkozásában a szektás keretezés problematikus, retorikai természetét hangsúlyozzák, addig a Fidesz–KDNP leírásakor – összhangban a szerzők korábbi, hasonló irányú érvelésével – inkább amellett tesznek implicite hitet, hogy a kormánypárti megszavazói kör bizonyos értelemben szektaszerű mintázatokot mutat, illetve szektaként viselkedik.¹⁸ E kettős mérce annál is inkább vitatható, mert a könyv saját empirikus anyaga alapján Magyar Péterhez is több ponton társíthatók olyan jelenségek, amelyek – legalábbis egy szigorúan operacionalizált szektásodás fogalom felől – elvileg releváns indikátorok lehetnének. A szerzők maguk is rögzítik, hogy bizonyos csoportok körében feltétlen jellegű támogatás rajzolódik ki, s a kommentek elemzése több esetben rendkívül intenzív, erősen affektív azonosulást tár fel.¹⁹ Ezt a dinamikát különösen érzékletesen foglalja össze az a megállapítás, miszerint a Magyar Péter oldalán található kommentek egy része „a képességek iránti elismerés és az általa kiváltott érzelmek kifejezései olykor a transzcendens dimenziókhoz közelítenek”.²⁰

Az ötödik fejezet foglalkozik a követői közösség perspektívájával, továbbá a botrányokkal szembeni teflonhatással. Ez a metafora azt a helyzetet írja le, amikor egy vezetőre „nem tapad rá” a kritika, botrány vagy felelősségre vonás: a negatív információ nem okoz tartós népszerűség- vagy támogatottságvesztést, illetve sokszor nem vált ki érdemi szankciót. A kifejezés a teflon tapadásmentességére utal, klasszikus példaként gyakran említik Ronald Reagant.²¹ A szerzők szerint Magyar Péter esetében is megfigyelhető e jelenség, amennyiben a politikai támadások nem jártak számottevő támogatottságcsökkenéssel. Ennek

¹⁷ Kövesdi–Metz 2025a, 123, 283.

¹⁸ Kövesdi–Metz 2024.

¹⁹ Kövesdi–Metz 2025a, 283.

²⁰ Uo. 147.

²¹ A *Teflon President* elnevezést Patricia Schroeder demokrata képviselő használta Reaganre egy 1983-as kongresszusi felszólalásban („semmi nem tapad rá”). Ez a megfogalmazás aztán önálló politikai-nyelvi toposzá vált. Lásd: Lanoue 1989.

magyarázatát az identitásalapú lojalításban, a morális racionalizálás mechanizmusában, illetve az ellenzéki vezető retorikai eszköztárának hatékonyságában jelölik meg. Ugyanakkor a heroizáló keretezés egyik problematikus következménye, hogy Magyar Péter kommunikációjának több – a demokratikus politikai kultúra normái szerint vitatható – eleme (így az agresszív, olykor performatívan konfrontatív megszólalás-mód) a kötetben nem kritika tárgyaként, hanem érényként jelenik meg. Ezt jól illusztrálja az a megállapítás, miszerint: „Közvetlen stílusával, egyenes hangvételével és konfliktusvállalásával megteremtette a közelség érzését.”²² A megfogalmazás mintha a stílus normatív minőségét (elfogadhatóságát, következményeit) eleve a mobilizációs hatás (közelségérzet) felől igazolná, miközben kevésbé tematizálja a konfrontáció demokratikus költségeit, illetve azt, hogy az agresszív retorika mikor és hogyan válhat a deliberációt szűkítő erővé.²³ E tendenciához illeszkedik az is, hogy a kollektív küzdelmek és válságértelmezések tárgyalásakor a megosztó kommunikáció problematikája alig kap nevesített figyelmet; a narratíva hangsúlyai inkább a „remény” és az „alternatíva” fogalmi köré szerveződnek.²⁴ A szerzők szerint Magyar Facebook-kommunikációjának centruma a közös identitás és az összetartozás élményének megteremtése; az érzelmi hatásra építő üzenetek az affektív kötődés létrehozásában játszanak szerepet.²⁵ E leírás ugyanakkor – a heroizáló keretezéssel összhangban – hajlamos háttérbe tolni, hogy az affektív kötődés erősítése és a polarizáló, agresszív formulák használata nem egymást kizáró jelenségek: a mobilizáció gyakran éppen az összetartozás és a szembenállás egyidejű retorikai működtetésével termelődik.²⁶ A kötet is utal arra, hogy Magyar időnként „morális dualizmust” alkalmaz, és önmagát a „korrupt rendszerrel” szembenező sze-

²² Kövesdi–Metz 2025a, 86.

²³ Mindez nem feltétlenül probléma, ám a szerzőpáros más munkájában maga is negatívan keretezi a demokratikus vitanormák megsértését. Kövesdi–Metz 2025b.

²⁴ Kövesdi–Metz 2025a, 96–97, 100.

²⁵ Uo. 101.

²⁶ Carl Schmitt a politika alapját a politikaiban ragadta meg, ami a barát-ellenség opozícióra épül. Szerinte a politikai lényege a barát-ellenség megkülönböztetés: a közösség önmeghatározása és cselekvő egysége egy mi és egy ők viszonyában jön létre. Schmitt 2002. Újabban Smith és társai mellett érvelnek, hogy a politikai polarizáció mögött egy régi szociálpszichológiai mechanizmus, a csoportpolarizáció áll, és hogy ezt érdemes a kollektív részvétel/mozgalmi mobilizáció alapfolyamataként is látni – nem csak demokráciát romboló jelenséggént (Smith et al. 2024).

replőként pozicionálja, ugyanakkor e fogások „mértéktartó” használatából tudatos egyensúlyozásra következtet.²⁷

A hatodik fejezet középpontjában a politikai rajongás és a személyi kultusz kialakulásának dinamikája áll. A szerzők amellet érvelnek, hogy a politikai támogatás és a személyi kultusz között nem húzható éles választóvonal, ugyanis a szimpátiától a rajongásig vezető elmozdulás inkább fokozatos, „spirálszerű” folyamatként írható le, amely a növekvő érzelmi bevonódáson keresztül akár teljes azonosulásba torkolllhat.²⁸ Véleményük szerint ez a dinamika a kortárs politikai kommunikációs környezetben különösen erőteljes, mivel a hagyományos elköteleződési mintázatok intenzívebb formákat öltenek, és a folyamat egyes szakaszait a közösségi élmények, illetve a vezető kommunikációja ismétlődően megerősítheti. A „rajongás spiráljában” a racionalitás és a kritikai mérlegelés fokozatosan háttérbe szorulhat, ami növeli annak valószínűségét, hogy a követők nehezebben tartanak távolságot a vezetőtől és a politikai kontextustól. A fejezet empirikus részében a szerzők Orbán Viktor és Magyar Péter követői attitűdjeit vetik össze egy adatfelvétel alapján: több dimenziót 1–7-es skálán mérnek, majd az így kapott átlagértékeket hasonlítják össze. Következtetésük szerint az adatokból egyértelműen kirajzolódik, hogy Orbán táborára markánsabban jellemző a kultuszjellegű gondolkodás, míg Magyar Péter esetében inkább „rajongói” attitűdök azonosíthatók.²⁹

A záró fejezet (Árad a Tisza – félelmek és csapdák) már kifejezetten a politikai következményekre és kockázatokra fókuszál. A karizmatikus vezetés kapcsán a szerzők megjegyzik, hogy „egyre nehezebb eldönteni, mi számít természetes velejárónak és mi tekinthető veszélyes torzulásnak”.³⁰ Magyar Péter esetében három csapdahelyzetet vázolnak fel. Az első a populizmus csapdája. Értelmezésük szerint, ha a populis-

²⁷ Kövesdi–Metz 2025a, 102.

²⁸ Nem politológiai, hanem sokkal inkább szociológiai megközelítésben, de Norbert Eliasnál a távolságtartás (*detachment*) és az elköteleződés (*involvement*) annak a feszültségnek a két pólusa, ahogyan emberek (különösen tudósok, értelmiségiek, politikai szereplők) érzelmileg és érdekeileg bele vannak vonódva a társas viszonyaikba, miközben (különösen a megismerésben) igyekeznek eltávolodni tőlük. Ha az elköteleződés megerősödik, akkor erős érzelmi érintettség, mi-pozíció, identitás, lojalitás, félelem, harag miatt a világot könnyebben értelmezik csoportszemszögből, moralizálón, mi vs. ők keretben. Elias 2007.

²⁹ Kövesdi–Metz 2025a, 258.

³⁰ Uo. 300.

ta lendület tartalmatlan ígéretekke laposodik, a kormányzóképeség hiánya miatt a karizma gyorsan kifulladásra kerül. Ugyanakkor a „nép nevében” történő fellépés könnyen messianisztikus önértelmezésbe csúszhat át, ami már a demokratikus pluralizmus számára hordoz kockázatokot. Ehhez hasonlatos a második, a vezérkultusz csapdája. Ekkor ugyanis a karizma segíti a pártépítést, és jelentékeny erőforrásokat képes felszabadítani egy politikai formáció számára, de könnyen intézményesülhet is. A harmadik kockázat a „hideg polgárháború” csapdája. A szerzők dilemmaként írják le, hogy ha Magyar Péter nem vállal elég konfrontációt, elmaradhat a politikai áttörés, ellenben ha túlzottan is vállalja a harcot, akkor a demokratikus normák megsértését legitimálja ezzel.

A kötetet függelék és részletes jegyzetapparátus zárja – ezek áttekinthetően rendszerezik a kutatási kérdéseket, a kérdőív egyes tételeit, valamint a kvantitatív eljárások módszertani hátterét.

Összegzésképpen megállapítható, hogy a Kövesdi–Metz-kötet módszertani önértelmezése – a megértő, leíró-értelmező attitűd következetesebb érvényesítésének igényével – valóban ígéretes eljárást kínálhatna a hazai politológiai elemzések nem ritkán előforduló normatív csapdáiból. A jelenségek címkézése helyett a jelentésképződés, az affektív kötődés és a politikai tapasztalatvilág belső logikájának vizsgálata olyan kutatási irányt nyit, amely elvileg képes leválasztani az elemzést a morális minősítések rutinjáról, és ezzel a politikai kommunikáció tudományos megismerését empirikusan megalapozottabbá tenni. Ugyanakkor a recenzióban tárgyalt példák azt is jelzik, hogy e program gyakorlati megvalósítása a kötetben nem mindenütt koherens: a heroizáló keretezés, a karizma aszimmetrikus leírása, valamint a szekta terminus szelektív alkalmazása arra utal, hogy az implicit politikai preferenciák továbbra is észrevétlenül strukturálják a kategóriaválasztást és az értelmezési hangsúlyokat. Így a kötet egyszerre demonstrálja a normatív túlfűtöttségtől elmozduló módszertani megközelítés lehetőségét és azt a nehezen kiküszöbölhető kockázatot, hogy a tudományos megismerést – még megértő önleírás mellett is – rejtett értékválasztások torzíthatják.

Irodalom

- Antal, Attila 2025: A jog politikai meghatározottságának tendenciái az autoriter rendszerekben. Kettős állam, populista alkotmányosság, egységes végrehajtó hatalom. *Politikatudományi Szemle*, 34. évfolyam, 2, 38–56. <https://doi.org/10.30718/POLTUD.HU.2025.2.38>
- Berger, Viktor 2023: *Az életvilág mediatizálódása*. Budapest, L'Harmattan Könyvkiadó.
- Boda, Zsuzsanna – Rakovics, Zsófia 2022: Orbán Viktor 2010 és 2020 közötti beszédeinek elemzése: A migráció témájának vizsgálata. *Szociológiai Szemle*, 32. évfolyam, 4, 46–69.
- Éber, Márk Áron 2025: *Ellenhegemónia-építés. Hogyan politizálnak Antonio Gramsci követői és kisajátítói?* Budapest, Napvilág Kiadó.
- Elias, Norbert 2007: *Involvement and Detachment*. (The Collected Works of Norbert Elias.) Dublin, University College Dublin Press.
- G. Fodor, Gábor 2021: *Az Orbán-szabály*. Budapest, KKETTK Alapítvány.
- Kövesdi, Veronika – Metz, Rudolf 2025: A Menczer-hatás vs. a Magyar-hatás: hogyan árasztottak el minket az érzelmek? Qubit, 2025. április 30. <https://qubit.hu/2025/04/30/a-menczer-hatas-vs-a-magyar-hatas-hogyan-arasztottak-el-minket-az-erzelmek> Kövesdi, Veronika – Metz, Rudolf 2025b: A Menczer-hatás vs. a Magyar-hatás: hogyan árasztottak el minket az érzelmek? *Qubit.hu*, <https://qubit.hu/2025/04/30/a-menczer-hatas-vs-a-magyar-hatas-hogyan-arasztottak-el-minket-az-erzelmek> (Letöltve: 2025. november 7.)
- Lanoue, David J. 1989: The “Teflon Factor”: Ronald Reagan and Comparative Presidential Popularity. *Polity*, 21. évfolyam (tavaszi szám), 481–501.
- Máté-Tóth, András – Rakovics, Zsófia 2023: The Discourse of Christianity in Viktor Orbán's Rhetoric. *Religions*, 14. évfolyam, 8, 1035. <https://doi.org/10.3390/rel14081035>
- Mazzoleni, Gianpietro – Schulz, Winfried 1999: “Mediatization” of Politics: A Challenge for Democracy? *Political Communication*, 16. évfolyam, 3, 247–261.
- Metz, Rudolf – Kövesdi, Veronika 2025a: *A Magyar Péter-jelenség*. Budapest, HVG Kiadó.
- Schmitt, Carl 2002: *A politikai fogalma. Válogatott politika- és államelméleti tanulmányok*. Budapest, Osiris – Pallas Stúdió – Attraktor.
- Schütz, Alfred 1984: A társadalmi valóság értelemfeltel felépítése (Részletek). In Hernádi, Miklós (szerk.) *A fenomenológia a társadalomtudományban. Válogatás*. Budapest, Gondolat, 159–177.
- Smith, Laura G. E. – Thomas, Emma F. – Bliuc, Ana-Maria – McGarty, Craig 2024: Polarization is the psychological foundation of collective engagement. *Communications Psychology*, 2, Article number: 41. <https://doi.org/10.1038/s44271-024-00089-2>
- Sonnevend, Júlia 2024: *Sárm. Hogyan formálják a vonzó személyiségek a világpolitikát*. Budapest, Open Books.
- Strömbäck, Jesper 2008: Four Phases of Mediatization: An Analysis of the Mediatization of Politics. *The International Journal of Press/Politics*, 13. évfolyam, 3, 228–246.
- Weber, Max 2009: *Politikai szociológia. Politikai közösségek. Az uralom*. Budapest, Helikon Kiadó.